श्रीमद् भगवद् गीता

Śrīmad Bha-ga-vad Gī-tā

Chapter 2 Verses 39 - 72

ॐ हरिः ॐ	om hariḥ om
श्री गुरुभ्यो नमः	śrī gu-ru-bhyo na-maḥ
हरिः ॐ	hariḥ om
ॐ श्री कृष्णपरमात्मने नमः	om śrī kṛṣ-ṇa-pa-ra-māt-ma-ne namaḥ
श्रीमद् भगवद् गीता	śrīmad bha-ga-vad gī-tā
अथ द्वितीयोऽध्यायः।	a-tha dvi-tī-yo'dhyā-yaḥ |
साङ्ख्ययोगः।	sāṅ-khya-yo-gaḥ |

श्रीभगवानुवाच ।	śrī-bha-ga-vān-u-vā-ca |
एषा तेऽभिहिता साङ्ख्ये	eṣā te'-bhi-hi-tā sāṅkh-ye
बुद्धिर्योगे त्विमां शृणु ।	bud-dhir-yoge tvi-māṁ śṛ-ṇu |
बुद्ध्या युक्तो यया पार्थ	bud-dhyā yuk-to ya-yā pār-tha
कर्मबन्धं प्रहास्यसि ॥ २-३९ ॥	karma-ban-dhaṁ pra-hās-yasi || 2-39||
नेहाभिक्रमनाशोऽस्ति	nehā-bhi-kra-ma-nā-śo's-ti
प्रत्यवायो न विद्यते ।	prat-ya-vā-yo na vid-yate |
स्वल्पमप्यस्य धर्मस्य	sval-pam-ap-yas-ya dhar-mas-ya
त्रायते महतो भयात् ॥ २-४० ॥	trā-ya-te ma-ha-to bha-yāt || 2-40||
व्यवसायात्मिका बुद्धिः	vya-va-sā-yāt-mi-kā bud-dhiḥ
एकेह कुरुनन्दन ।	eke-ha kuru-nan-dana |
बहुशाखा ह्यनन्ताश्च	bahu-śākhā hya-nan-tāś-ca
बुद्धयोऽव्यवसायिनाम् ॥ २-४१ ॥	bud-dha-yo'-vya-va-sā-yi-nām || 2-41||
यामिमां पुष्पितां वाचं	yā-mi-māṁ puṣ-pi-tāṁ vā-caṁ
प्रवदन्त्यविपश्चितः ।	pra-va-dant-ya-vi-paś-ci-taḥ |
वेदवादरताः पार्थ	veda-vā-da-ra-tāḥ pār-tha
नान्यदस्तीति वादिनः ॥ २-४२ ॥	nān-ya-das-tī-ti vā-di-naḥ || 2-42||
कामात्मानः स्वर्गपराः	kā-māt-mā-naḥ svar-ga-pa-rāḥ
जन्मकर्मफलप्रदाम् ।	jan-ma-kar-ma-pha-la-pra-dām |
क्रियाविशेषबहुलां	kri-yā-vi-śe-ṣa-ba-hu-lāṁ
भोगैश्वर्यगतिं प्रति ॥ २-४३ ॥	bho-gaiś-var-ya-ga-tiṁ prati || 2-43||

भोगैश्वर्यप्रसक्तानां	bho-gaiś-var-ya-pra-sak-tā-nāṁ
तयापहृतचेतसाम् ।	ta-yā-pa-hṛ-ta-ce-ta-sām |
व्यवसायात्मिका बुद्धिः	vya-va-sā-yāt-mi-kā bud-dhiḥ
समाधौ न विधीयते ॥ २-४४ ॥	sa-mā-dhau na vi-dhī-ya-te || 2-44||
त्रैगुण्यविषया वेदाः	trai-guṇya-vi-ṣa-yā ve-dāḥ
निस्त्रैगुण्यो भवार्जुन ।	nis-trai-guṇyo bha-vār-juna |
निर्द्वन्द्वो नित्यसत्त्वस्थः	nir-dvand-vo nit-ya-sat-tvas-thaḥ
निर्योगक्षेम आत्मवान् ॥ २-४५ ॥	nir-yo-ga-kṣe-ma āt-ma-vān || 2-45||
यावानर्थ उदपाने	yā-vā-nar-tha uda-pā-ne
सर्वतः संप्लुतोदके ।	sar-va-taḥ sam-plu-to-da-ke |
तावान्सर्वेषु वेदेषु	tā-vān-sar-ve-ṣu ve-de-ṣu
ब्राह्मणस्य विजानतः ॥ २-४६ ॥	brāh-ma-ṇas-ya vi-jā-na-taḥ || 2-46||
कर्मण्येवाधिकारस्ते	kar-maṇ-ye-vā-dhi-kā-ras-te
मा फलेषु कदाचन ।	mā pha-le-ṣu ka-dā-ca-na |
मा कर्मफलहेतुर्भूः	mā kar-ma-pha-la-he-tur-bhūḥ
मा ते सङ्गोऽस्त्वकर्मणि ॥ २-४७ ॥	mā te saṅ-go'st-va-kar-ma-ṇi || 2-47||
योगस्थः कुरु कर्माणि	yo-gas-thaḥ ku-ru kar-mā-ṇi
सङ्गं त्यक्त्वा धनञ्जय ।	saṅ-gaṁ tyakt-vā dha-nañ-jaya |
सिद्ध्यसिद्ध्योः समो भूत्वा	sid-dhya-siddh-yoḥ sa-mo bhūt-vā
समत्वं योग उच्यते ॥ २-४८ ॥	sa-mat-vaṁ yoga uc-ya-te || 2-48||

दूरेण ह्यवरं कर्म	dū-re-ṇa hya-va-raṁ kar-ma
बुद्धियोगाद्धनञ्जय ।	bud-dhi-yo-gād-dha-nañ-jaya ।
बुद्धौ शरणमन्विच्छ	bud-dhau śa-ra-ṇam-an-vic-cha
कृपणाः फलहेतवः ॥ २-४९ ॥	kṛ-pa-ṇāḥ pha-la-he-ta-vaḥ ।। 2-49।।
बुद्धियुक्तो जहातीह	bud-dhi-yuk-to ja-hā-tī-ha
उभे सुकृतदुष्कृते ।	ubhe su-kṛ-ta-duṣ-kṛ-te ।
तस्माद्योगाय युज्यस्व	tas-mād-yo-gā-ya yuj-yas-va
योगः कर्मसु कौशलम् ॥ २-५० ॥	yo-gaḥ kar-ma-su kau-śa-lam ।। 2-50।।
कर्मजं बुद्धियुक्ता हि	kar-ma-jaṁ bud-dhi-yuk-tā hi
फलं त्यक्त्वा मनीषिणः ।	pha-laṁ tyak-tvā ma-nī-ṣi-ṇaḥ ।
जन्मबन्धविनिर्मुक्ताः	jan-ma-ban-dha-vi-nir-muk-tāḥ
पदं गच्छन्त्यनामयम् ॥ २-५१ ॥	pa-daṁ gac-chant-ya-nā-ma-yam ।। 2-51।।
यदा ते मोहकलिलं	ya-dā te mo-ha-ka-li-laṁ
बुद्धिर्व्यतितरिष्यति ।	bud-dhir-vya-ti-ta-riṣ-ya-ti ।
तदा गन्तासि निर्वेदं	ta-dā gan-tā-si nir-ve-daṁ
श्रोतव्यस्य श्रुतस्य च ॥ २-५२ ॥	śro-tav-yas-ya śru-tas-ya ca ।। 2-52।।
श्रुतिविप्रतिपन्ना ते	śru-ti-vi-pra-ti-pan-nā te
यदा स्थास्यति निश्चला ।	ya-dā sthās-ya-ti niś-calā ।
समाधावचला बुद्धिः	sa-mā-dhā-va-ca-lā bud-dhiḥ
तदा योगमवाप्स्यसि ॥ २-५३ ॥	ta-dā yo-gam-avāps-ya-si ।। 2-53।।

अर्जुन उवाच ।	arjuna uvāca |
स्थितप्रज्ञस्य का भाषा	sthi-ta-pra-jñas-ya kā bhāṣā
समाधिस्थस्य केशव ।	sa-mā-dhis-thas-ya ke-śa-va |
स्थितधीः किं प्रभाषेत	sthi-ta-dhīḥ kiṁ pra-bhā-ṣe-ta
किमासीत व्रजेत किम् ॥ २-५४ ॥	kim-ā-sī-ta vra-je-ta kim || 2-54||
श्रीभगवानुवाच ।	śrī-bha-ga-vān-u-vā-ca |
प्रजहाति यदा कामान्	pra-ja-hā-ti ya-dā kā-mān
सर्वान्पार्थ मनोगतान् ।	sar-vān-pār-tha ma-no-ga-tān |
आत्मन्येवात्मना तुष्टः	ātman-ye-vāt-ma-nā tuṣ-ṭaḥ
स्थितप्रज्ञस्तदोच्यते ॥ २-५५ ॥	sthi-ta-pra-jñas-ta-doc-ya-te || 2-55||

दुःखेष्वनुद्विग्नमनाः	duḥ-kheṣ-va-nud-vig-na-ma-nāḥ
सुखेषु विगतस्पृहः।	su-khe-ṣu vi-ga-ta-spṛ-haḥ |
वीतरागभयक्रोधः	vī-ta-rā-ga-bha-ya-kro-dhaḥ
स्थितधीर्मुनिरुच्यते ॥ २-५६ ॥	sthi-ta-dhīr-mu-ni-ruc-ya-te || 2-56||
यः सर्वत्रानभिस्नेहः	yaḥ sar-vat-rā-na-bhi-sne-haḥ
तत्तत्प्राप्य शुभाशुभम्।	tat-tat-prāp-ya śu-bhā-śu-bham |
नाभिनन्दति न द्वेष्टि	nā-bhi-nan-da-ti na dveṣ-ṭi
तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ २-५७ ॥	tas-ya pra-jñā pra-tiṣ-ṭhi-tā || 2-57||
यदा संहरते चायं	ya-dā saṁ-ha-ra-te cā-yaṁ
कूर्मोऽङ्गानीव सर्वशः।	kūr-mo'ṅ-gā-nī-va sar-va-śaḥ |
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यः	in-dri-yā-ṇīn-dri-yār-thebh-yaḥ
तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ २-५८ ॥	tas-ya pra-jñā pra-tiṣ-ṭhi-tā || 2-58||
विषया विनिवर्तन्ते	vi-ṣa-yā vi-ni-var-tan-te
निराहारस्य देहिनः।	ni-rā-hā-ras-ya de-hi-naḥ |
रसवर्जं रसोऽप्यस्य	ra-sa-var-jaṁ ra-so'p-yas-ya
परं दृष्ट्वा निवर्तते ॥ २-५९ ॥	pa-raṁ dṛṣṭ-vā ni-var-ta-te || 2-59||

यततो ह्यपि कौन्तेय	ya-ta-to hya-pi kaun-te-ya
पुरुषस्य विपश्चितः ।	pu-ru-ṣas-ya vi-paś-ci-taḥ |
इन्द्रियाणि प्रमाथीनि	in-dri-yā-ṇi pra-mā-thī-ni
हरन्ति प्रसभं मनः ॥ २-६० ॥	ha-ran-ti pra-sa-bhaṁ ma-naḥ || 2-60||
तानि सर्वाणि संयम्य	tā-ni sar-vā-ṇi saṁ-yam-ya
युक्त आसीत मत्परः ।	yuk-ta ā-sī-ta mat-pa-raḥ |
वशे हि यस्येन्द्रियाणि	va-śe hi yas-yen-dri-yā-ṇi
तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ २-६१ ॥	tas-ya pra-jñā pra-tiṣ-ṭhi-tā || 2-61||
ध्यायतो विषयान्पुंसः	dhyā-ya-to vi-ṣa-yān-puṁ-saḥ
सङ्गस्तेषूपजायते ।	saṅ-gas-te-ṣū-pa-jā-ya-te |
सङ्गात्सञ्जायते कामः	saṅ-gāt-sañ-jā-ya-te kā-maḥ
कामात्क्रोधोऽभिजायते ॥ २-६२ ॥	kā-māt-kro-dho-'bhi-jā-ya-te || 2-62||
क्रोधाद्भवति सम्मोहः	kro-dhād-bha-va-ti sam-mo-haḥ
सम्मोहात्स्मृतिविभ्रमः ।	sam-mo-hāt-smṛ-ti-vi-bhra-maḥ |
स्मृतिभ्रंशाद् बुद्धिनाशः	smṛ-ti-bhraṁ-śād bud-dhi-nā-śaḥ
बुद्धिनाशात्प्रणश्यति ॥ २-६३ ॥	bud-dhi-nā-śāt-pra-ṇaś-ya-ti || 2-63||

रागद्वेषवियुक्तैस्तु	rā-ga-dve-ṣa-vi-yuk-tais-tu
विषयानिन्द्रियैश्चरन् ।	vi-ṣa-yān-in-dri-yaiś-ca-ran ।
आत्मवश्यैर्विधेयात्मा	āt-ma-vaś-yair-vi-dhe-yāt-mā
प्रसादमधिगच्छति ॥ २-६४ ॥	pra-sā-dam-adhi-gac-cha-ti ।। 2-64।।
प्रसादे सर्वदुःखानां	pra-sā-de sar-va-duḥ-khā-nāṁ
हानिरस्योपजायते ।	hā-ni-ras-yo-pa-jā-ya-te ।
प्रसन्नचेतसो ह्याशु	pra-san-na-ce-ta-so hyā-śu
बुद्धिः पर्यवतिष्ठते ॥ २-६५ ॥	bud-dhiḥ par-ya-va-tiṣ-ṭha-te ।। 2-65।।
नास्ति बुद्धिरयुक्तस्य	nās-ti bud-dhi-ra-yuk-tas-ya
न चायुक्तस्य भावना ।	na cā-yuk-tas-ya bhā-va-nā ।
न चाभावयतश्शान्तिः	na cā-bhā-va-ya-taś-śān-tiḥ
अशान्तस्य कुतः सुखम् ॥ २-६६ ॥	a-śān-tas-ya ku-taḥ su-kham ।। 2-66।।
इन्द्रियाणां हि चरतां	in-dri-yā-ṇāṁ hi ca-ra-tāṁ
यन्मनोऽनुविधीयते ।	yan-ma-no'-nu-vi-dhī-ya-te ।
तदस्य हरति प्रज्ञां	ta-das-ya ha-ra-ti pra-jñāṁ
वायुर्नावमिवाम्भसि ॥ २-६७ ॥	vā-yur-nā-vam-i-vām-bha-si ।। 2-67।।

तस्माद्यस्य महाबाहो — tas-mād-yas-ya ma-hā-bā-ho

निगृहीतानि सर्वशः । — ni-gṛ-hī-tā-ni sar-va-śaḥ ।

इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यः — in-dri-yā-ṇīn-dri-yār-thebh-yaḥ

तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ २-६८ ॥ — tas-ya pra-jñā pra-tiṣ-ṭhi-tā || 2-68||

या निशा सर्वभूतानां — yā ni-śā sar-va-bhū-tā-nāṁ

तस्यां जागर्ति संयमी । — tas-yāṁ jā-gar-ti saṁ-ya-mī ।

यस्यां जाग्रति भूतानि — yas-yāṁ jā-gra-ti bhū-tā-ni

सा निशा पश्यतो मुनेः ॥ २-६९ ॥ — sā ni-śā paś-ya-to mu-neḥ || 2-69||

आपूर्यमाणमचलप्रतिष्ठं — ā-pūr-ya-mā-ṇam-aca-la-pra-tiṣ-ṭhaṁ

समुद्रमापः प्रविशन्ति यद्वत् । — sa-mu-dram-ā-paḥ pra-vi-śan-ti yad-vat ।

तद्वत्कामा यं प्रविशन्ति सर्वे — tad vat-kā-mā yaṁ pra-vi-śan-ti sar-ve

स शान्तिमाप्नोति न कामकामी ॥ २-७० ॥ — sa śān-tim-āp-no-ti na kā-ma-kā-mī || 2-70||

विहाय कामान्यः सर्वान् — vi-hā-ya kā-mān-yaḥ sar-vān

पुमांश्चरति निस्स्पृहः । — pu-mānś-ca-ra-ti nis-spṛ-haḥ ।

निर्ममो निरहङ्कारः — nir-ma-mo ni-ra-haṅ-kā-raḥ

स शान्तिमधिगच्छति ॥ २-७१ ॥ — sa śān-tim-adhi-gac-cha-ti || 2-71||

एषा ब्राह्मी स्थितिः पार्थ	eṣā brāh-mī sthi-tiḥ pār-tha
नैनां प्राप्य विमुह्यति ।	nai-nāṁ prāp-ya vi-muh-ya-ti ।
स्थित्वास्यामन्तकालेऽपि	sthit-vās-yām-anta-kā-le'-pi
ब्रह्मनिर्वाणमृच्छति ॥ २-७२ ॥	brah-ma-nir-vā-ṇa-mṛc-cha-ti ।। 2-72।।

ॐ तत्सत्	om tat-sat
इति श्रीमद्भगवद्गीतासु	iti śrīmad-bhaga-vad-gī-tā-su
उपनिषत्सु	upa-ni-ṣat-su
ब्रह्मविद्यायां	brahma-vid-yā-yāṁ
योगशास्त्रे	yoga-śās-tre
श्रीकृष्णार्जुनसंवादे	śrī-kṛṣ-ṇār-juna-saṁ-vā-de
साङ्ख्य योगो नाम	sāṅ-khya yo-go nā-ma
द्वितीयोऽध्यायः ।	dvi-tī-yo'dhyā-yaḥ ।
ॐ हरिःॐ	om hariḥ om
श्री गुरुभ्यो नमः	śrī guru-bhyo namaḥ
हरिः ॐ	hariḥ om

सर्वधर्मान्परित्यज्य	sar-va-dhar-mān-pari-tyaj-ya
मामेकं शरणं व्रज ।	mām-ekaṁ śara-ṇaṁ vra-ja ।
अहं त्वा सर्वपापेभ्यः	ahaṁ tvā sar-va-pā-pebh-yaḥ
मोक्ष्ययिष्यामि मा शुचः ॥ १८-६६ ॥	mokṣ-ya-yiṣ-yā-mi mā śu-caḥ ।। 18-66।।